

ВІДГУК
на дисертаційне дослідження Вей Іцянь «Формування навичок
міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в
процесі ансамблевого музикування», подане на здобуття наукового ступеня
доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Актуальність звернення Вей Іцянь до обраної проблеми на рівні дисертаційного дослідження не викликає сумніву з багатьох причин. *По-перше*, це пов'язано з тим, що сьогодні як ніколи, існує нагальна потреба у підготовці здобувачів вищої освіти, які здатні до міжособистісної комунікаційної взаємодії через мистецтво, оскільки саме міжособистісна арт-комунікаційна компетентність фахівця мистецького профілю є запорукою розширення меж його професійної діяльності, затребуваності у сучасному соціокультурному просторі та успішного кар'єрного зростання. *По-друге*, мистецько-педагогічна освіта, будучи пронизаною міжособистісною творчою взаємодією за визначенням, забезпечує майбутньому фахівцю-музиканту не тільки набуття професійно-ціннісного й творчо-виконавського досвіду, а й на тлі внутрішньо-рефлексивного усвідомлення індивідуальної унікальності кожного, зумовлює реалізацію себе як особистості на більш високому рівні через міжособистісну співтворчість із творами музичного мистецтва, іншими здобувачами, викладачем, концертмейстером (с.24). *По-третє*, потребують подолання все ще існуючі у системі фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва зазначені здобувачкою суперечності (с.28), важливим чинником усунення яких дійсно є налагодження процесу командної міжособистісної взаємодії в цілому й зокрема, у процесі ансамблевого музикування.

Тож, маємо засвідчити, що актуальність, доцільність та своєчасність дослідницького пошуку здобувачки з проблеми формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування, є дійсно на часі. Значущість виконаного дослідження підсилюється також і відповідністю його проблематики плану науково-дослідної роботи кафедри музичного мистецтва та хореографії факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і здійснене в межах проблеми

«Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецької та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120 U002017).

*Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дослідження
їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях*

Детальне ознайомлення з представленою до захисту дисертацією дає підстави стверджувати, що високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дослідницею та їхня достовірність, забезпечується міцною теоретико-методологічною базою щодо аналізу базової категорії «міжособистісна взаємодія» на філософському, соціально-психологічному, педагогічному рівні та її проекції на музично-виконавську комунікацію у художньо-освітньому просторі ЗВО, що забезпечило підґрунтя для виявлення сутності, структурних компонентів та критеріально-рівневої бази вияву навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування. На основі коректно підібраних наукових підходів та принципів, здобувачці вдалося віднайти релевантні педагогічні умови та методи формування досліджуваного утворення, що сприяло розробці методичного забезпечення, спрямованого на реалізацію поставленої мети та розв'язання завдань дослідження щодо формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Наступними кроками науково-дослідницького пошуку здобувачки стала експериментальна перевірка стану сформованості навичок міжособистісної взаємодії в умовах природного перебігу процесу ансамблевого музикування студентів-музикантів згідно науково обґрунтованого критеріально-рівневого апарату та застосування різноманітних діагностичних методів, що зумовило дійсно кваліфіковане проведення експериментальної роботи. Застосування на констатувальному експерименті методики інтегральної оцінки рівнів сформованості досліджуваного утворення показало первинний зріз його якості у більшості студентів на середньому і низькому рівні, що підтвердило необхідність застосування спеціальної методики формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Формувальний експеримент здійснювався згідно розробленої поетапної методики формування навичок міжособистісної взаємодії у процесі ансамблевого музикування відповідно визначених методологічних засад,

педагогічних принципів та умов й послідовно реалізовувався на кожному із виокремлених дисертаткою етапів (адаптаційно-комунікативний, інтерактивно-творчий та організаційно-колаборативний), що уможливило ефективність формування досліджуваного утворення. Цілісність, взаємодія й взаємопов'язаність процесів, що забезпечили закінченість циклу формування досліджуваного феномену представлено дисертантом у вигляді *методичної моделі* формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування.

Результати експериментальної роботи, проведеної на завершальному етапі дослідження, підтвердили вдалий симбіоз запропонованих авторкою вагомої теоретико-методологічної бази й ретельно продуманих науково-методичних засад формування досліджуваного явища та довели ефективність розробленої на їхній основі методики формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування. Подані у дисертації висновки й рекомендації стали логічним завершенням проведеного дослідження.

Основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження повною мірою висвітлено у 8 наукових публікаціях авторки, зокрема, у трьох статтях в українських наукових (фахових) виданнях та у п'ятих публікаціях апробаційного характеру.

Тож, маємо підстави стверджувати, що основні наукові результати дослідження отримані дисертанткою особисто і характеризуються науковою новизною, описаною у переліку здобутків, що отримано вперше.

Достовірність і вірогідність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу; застосуванням під час наукового пошуку різнорівневих підходів та принципів; використанням як загальноприйнятих методів наукового пошуку, так і валідних та надійних взаємодоповнюючих методик; адекватною репрезентативною вибіркою; застосуванням при обробці результатів методів математичної статистики, що сприяло отриманню гранично точних результатів дослідження.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація має традиційну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу,

загальних висновків, списку використаних джерел (196 найменувань, з них 96 іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації складає 246 сторінок, із них 188 сторінок основного тексту. Робота містить 32 таблиці та 9 рисунків.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження її об'єкт і предмет, мету та завдання; представлено теоретико-методологічну основу дослідження; окреслено методи наукового пошуку; аргументовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях (с.24-32).

У *першому* розділі, присвяченому визначенню теоретичних засад проблеми формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування, представлено феноменологію досліджуваного утворення у міждисциплінарному науковому дискурсі (1.1.), де здобувачка слушно наголошує на основоположуючих для подальшого наукового пошуку позиціях щодо міжособистісної взаємодії як процесу взаємного обміну інформацією, ідеями та почуттями між студентами-музикантами у художньо-освітньому просторі ЗВО під час спільної творчої діяльності, що сприяє створенню позитивної та продуктивної міжособистісної взаємодії у процесі ансамблевого музикування.

Здобувачка має рацію, стверджуючи, що залучення майбутніх фахівців-музикантів до спільного виконання ансамблевої музики потребує активної співпраці як щодо обміну художньо-інтерпретаційним досвідом задля реалізації визначених художньо-інтерпретаційних задач, так і щодо набуття специфічних *навичок міжособистісної взаємодії* виконавців (емоційна відкритість; орієнтація на міжособистісну взаємодію як на цінність; грамотне ансамблеве виконавство; налагодження художньо-комунікативного контакту; планування, координація, контроль музично-виконавської комунікації; діагностика якості міжособистісної взаємодії у процесі ансамблевого музикування; осмислення результатів міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування).

Із належною науковою аргументацією дисертантка обґрунтувала *сутність* навичок міжособистісної взаємодії майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування як автоматизованих дій щодо організації й реалізації музично-виконавської комунікації з учасниками ансамблю, а також *структуру* досліджуваного феномена, базовану на взаємодії й обумовленості *чотирьох компонентів* (емоційно-вольовий, музично-виконавський, художньо-комунікативний, результативно-організаційний) на

основі яких відбувається процес набуття вищезазначених навичок. Змістове наповнення показників вияву кожного з компонентів подано у підрозділі 1.2. (с. 71-77) й досить логічно унаочнено на рис. 1.1. Отже, маємо підстави стверджувати, що засадничі положення, представлені у першому розділі, дійсно становлять основу подальших наукових розвідок здобувачки згідно визначених у дослідженні мети і завдань.

На особливу увагу заслуговує зміст матеріалів, представлених у *другому розділі* дисертації, де дисертанткою обґрунтовано доцільність застосування методичної моделі формування досліджуваного феномена як конструкту, що виконує функції відтворення специфічного образу досліджуваної дійсності та інструменту і засобу наукового пошуку, відповідної предмету дослідження

Методологічну складову дисертації Вей Іцянґ слухно представила у вигляді основних положень *концепції педагогіки індивідуальності* (с. 86-90), екстрапольованої на розвиток музично-виконавської, емоційної, вольової та саморегуляційної сфер особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, котрі сприяють формуванню навичок міжособистісної взаємодії з урахуванням унікальності виконавських потреб та інтересів кожного з учасників ансамблевого музикування; *ціннісно-рефлексивного підходу*, котрий забезпечує успішну партнерську солідарну інтерпретаційну діяльність і виконує три основні функції: рефлексивно-зорієнтовану, розвивальну й трансформуючу, що сприяє об'єднанню учасників міжособистісної взаємодії через розуміння, інтерпретацію, проблематизацію, рефлексію, діалог; *акмеологічного підходу*, який уможливорює створення умов для самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва, розвитку їхньої індивідуальності через спільну музичну діяльність та взаємодію з партнерами по ансамблю завдяки створенню комфортного відкритого виконавсько-творчого середовища, визначення спільної мети ансамблевого музикування та співпраці, а також формування основ культури взаємопідтримки; *інтегративного підходу*, що зумовлює ставлення виконавців до міжособистісної взаємодії, як до засобу інтеграції індивідуальних виконавських, художньо-освітніх дій кожного з них та діяльності викладачів.

Згідно представлених методологічних засад формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування, дисертантка визначила *педагогічні принципи* (активної партисипації, збереження індивідуальності диференціації, співпраці та партнерства, взаємної відповідальності, рефлексії та самоаналізу), детальну характеристику яких подано у підрозділ 2.1. (с.101-107).

На безумовне схвалення заслуговують визначені дослідницею *педагогічні умови та методи* формування досліджуваного утворення у майбутніх фахівців-музикантів, серед яких:

- *інтеграція індивідуальних музично-виконавських потреб та інтересів учасників ансамблю*, що зумовлює врахування особливостей розвитку виконавського апарату, музичних здібностей, інтерпретаційних можливостей здобувачів для сприяння взаєморозуміння, співпраці, творчого самовираження в процесі ансамблевого музикування, що складає основу успішної міжособистісної взаємодії. Зазначена педагогічна умова передбачає використання *методів* індивідуального підбору репертуару, конструктивного музично-виконавський фідбеку, варіативності ансамблевих пар, позиційної зміни партій);

- *актуалізація ансамблевої солідарності*, що передбачає розуміння та прийняття майбутніми вчителями музичного мистецтва своїх індивідуальних ролей у процесі ансамблевого музикування, визначення особистісного «внеску» щодо результатів міжособистісної взаємодії, налаштування на взаємопов'язаність, взаємопідтримку та спільну відповідальність за ансамблеве виконавство. Така педагогічна умова характеризується використанням методів виконавської співпраці, художньо-невербального спілкування, збереження творчого балансу, виконавської симетрії, еталонних зразків;-

- *спонукання до рефлексії результатів ансамблевого музикування*, що сприяє усвідомленню майбутніми вчителями музичного мистецтва значення взаємодії та співпраці з партнерами по ансамблю, виявленню особистісних сильних виконавсько-комунікативних сторін, способів впливу на партнерів, ефективної стратегії співпраці та спільної виконавської творчості, а також залученню до самоаналізу процесу гри в ансамблі, що допомагає усвідомити власні виконавські потреби, цінності та цілі. Реалізація згаданої педагогічної умови супроводжується проведенням рефлексивних вправ, групових дискусій, веденням музичного журналу, створенням відеозаписів власного виконання, презентацій перспектив ансамблевого музикування).

Підкреслимо, що детальний аналіз представлених педагогічних умов з ретельною характеристикою відповідних до кожної з них *методів* формування навичок міжособистісної взаємодії у процесі ансамблевого музикування, розглянуто Вей Іцян'ю у підрозділі 2.2. (с. 109-131).

Розглянуті вище складники, котрі цілісно впливають на формування навичок міжособистісної взаємодії у процесі ансамблевого музикування, було

покладено в основу поданої в унаочненому вигляді *методичної моделі* формування досліджуваного утворення, представленої на рис. 2.1. (с. 133).

Характеристика рівнів сформованості досліджуваного феномена, а також результати діагностувального та формувального експериментів, представлених у *третьому розділі* дисертації, викликає особливий науковий інтерес. Оскільки дослідно-експериментальна робота була спрямована на виявлення стану сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процес ансамблевого музикування, а також перевірку можливостей застосування розробленої методики у формуванні досліджуваного утворення.

Дисертанткою було обґрунтовано *критерії* сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування (міра мотиваційної спрямованості на емоційно-ціннісне сприйняття міжособистісної взаємодії; ступінь здатності до вільного оперування навичками в галузі ансамблевого музикування в процесі міжособистісної взаємодії; міра міжособистісної конгруентності художньо-комунікативних дій; ступінь здатності до ефективної організації міжособистісної взаємодії та продуктивного аналізу результатів ансамблевого музикування), котрі дозволили визначити стан сформованості досліджуваного феномена під час як констатувального, так і формувального експериментів згідно запропонованих Вей Іцянь *трьох рівнів* його сформованості: високого (конструктивна взаємодія), середнього (активна взаємодія) та низького (індиферентна взаємодія).

Результати констатувального експерименту показали, що більшість студентів мали середній і низький рівні сформованості досліджуваних навичок (с.137-162). Тому абсолютно логічним стало застосування під час формувального експерименту авторської методики формування навичок міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування, в основу якої покладено реалізацію визначених методологічних засад, педагогічних принципів та умов. Практична перевірка дієвості запропонованої дисертанткою методики була реалізована на базі факультету музичної та хореографічної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» протягом 2021-2022 навчального року й здійснювалася протягом *трьох етапів* (адаптаційно-комунікативного, інтерактивно-творчого та організаційно-колаборативного), через впровадження в освітній процес педагогічних умов та методів формування навичок міжособистісної взаємодії

майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування, обґрунтованих здобувачкою у другому розділі.

Чітка організація художньо-освітнього процесу на кожному етапі експерименту, розлого подана у підрозділі 3.2., забезпечила цілеспрямоване формування всіх компонентів навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Свідченням того стали значні позитивні зрушення у перебігу процесів планування, координації та контролю музично-виконавської комунікації, діагностики якості міжособистісної взаємодії та осмислення результатів міжособистісної взаємодії в процесі ансамблевого музикування.

Достеменна перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи, що здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості досліджуваного феномена у контрольній та експериментальній групах, детально представлена у таблицях 3.15., 3.16, 3.17., 3.18., 3.19. та рис.3.5, дозволила дійти висновку про ефективність запровадженої методики формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування. Методи математичної статистики, застосовані для перевірки ефективності запропонованої методики, довели правомірність та результативність її використання. Отже, мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження. Тож, маємо підстави для представлення дисертації до публічного захисту.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, достатню апробацію та досить ефективне впровадження результатів дослідження в освітній процес факультету музичної та хореографічної освіти, вважаємо, що матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використаними в освітньому процесі мистецько-педагогічних закладів різного освітнього рівня під час підготовки українських та іноземних студентів за кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр».

Практична цінність дослідження визначається можливістю впровадження розробленого методичного забезпечення формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в систему підготовки майбутніх фахівців-музикантів та використання його матеріалів і висновків у розробці навчальних посібників, робочих програм, методичних рекомендацій з

питань формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Вей Іцянь дослідження, котрі мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться:

- *Авторська методика формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування*

- *Визначення сутності, компонентної структури, критеріїв, показників та рівнів сформованості навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування*

- *Педагогічні умови ефективного формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі ансамблевого музикування.*

Вагомою заслугою дисертантки є й те, що у межах проведеного дослідження нею уточнено сутність понять «взаємодія», «міжособистісна взаємодія», «навичка», «навички міжособистісної взаємодії», а також подальшого розвитку набула теорія і методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі виконавської підготовки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити зауваження.

1. Визначаючи суперечності, дисертантці варто було б першою з них, визначити міжособистісну взаємодію як проблему соціокультурного рівня, подолання якої здатна забезпечити саме мистецько-педагогічна освіта. Тоді дві подальші суперечності стали б поступовим наближенням безпосередньо до досліджуваної проблематики.
2. У підрозділі 1.1. здобувачкою здійснено ретельний аналіз філософської, соціально-психологічної й педагогічної літератури щодо міжособистісної

- взаємодії. Робота значно виграла б якби дисертантка розглянула аспект міжособистісної взаємодії також і у контексті філософії мистецтва.
3. Другий і третій розділи дисертації дещо переобтяжені теоретичним матеріалом, який можна було б зменшити за рахунок узагальнення тексту або перенесення таблиць у додаток, що скоротило б обсяг основного тексту.
  4. Високо оцінюючи науковий доробок Вей Іцянь, все ж вважаємо, що дисертація набула б більшої довершеності, якби дослідниця не применшувала значущості свого науково-дослідницького пошуку й у підрозділі 2.2. подала не тільки педагогічні умови, методи формування та схематичне унаочнення розробленої методичної моделі досліджуваного утворення, а й презентувала взаємодію й взаємопов'язаність всіх її складових, саме симбіоз яких дійсно забезпечив закінченість циклу формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування.
  5. Робота виглядала більш цілісно, якщо б у кінці кожного розділу було представлено публікації авторки, котрі безпосередньо стосуються його змісту, щоб наочно підтвердити апробацію здобувачкою отриманих результатів дослідження.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна, практична цінність та високий рівень значущості запропонованих авторських знахідок.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота Вей Іцянь на тему: «Формування навичок міжособистісної взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі ансамблевого музикування», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), є цілісним завершеним самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах),

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендованим до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую
Проректор з наукової роботи

Алла РАСТРИГІНА

Ліля КЛОЧЕК